Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 60/2020 vp)

Hallituksen esityksen tausta

Vesien- ja merenhoidossa myönnetään valtionavustuslain mukaisia valtionavustuksia vesien- ja merenhoitoa tukeviin hankkeisiin. Tämä laki ei kuitenkaan mahdollista tilannetta, jossa viranomainen hankkii tuotteen tai palvelun ja luovuttaa sen saajalle erikseen määriteltyjen tuen ehtojen puitteissa. Tällaiseen tilanteeseen törmätään esimerkiksi – osana vesiensuojelun tehostamisohjelman täytäntöönpanoa toteutettavassa – Lounais-Suomen kipsihankkeessa, jossa alueellinen viranomainen voisi toimia ehdotuksen kuvaamalla tavalla tuotteen tai palvelun hankkijana ja luovuttaa sen viljelijöiden käyttöön tuen ehtojen puitteissa.

Hallitus ehdottaa vesien ja merenhoidon järjestämistä koskevaan lakiin uutta lukua, jossa säädetään vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden edistämisen tukemisesta valtion talousarvioissa osoitetuista määrärahoista. Lakiin tehtäisiin myös lisäyksestä johtuvat säännösmuutokset. Lakiehdotuksen keskeinen sisältö on kirjata vesienhoitolain 1 §:ään uusi luku 1a, jossa säädetään toimivaltaisesta viranomaisesta, tuesta, tuen myöntämisen perusteista ja useista käytännön toteuttamiseen liittyvistä piirteistä. Lakia täydentää ehdotus valtioneuvoston asetukseksi koskien maatalousmaan kipsikäsittelyyn myönnettävää tukea.

Suomen ympäristökeskuksen näkemys

Suomen ympäristökeskus pitää lakiehdotusta erittäin kannatettavana. Lakimuutos antaa mahdollisuuden edistää uudenlaisia vesiensuojelukeinoja, joilla voidaan saavuttaa merkittävää vedenlaadun paranemista. Esimerkkinä voi mainita peltojen käsittelyn kipsillä, rakennekalkilla tai maanparannuskuiduilla, joiden avulla vesistöihin tulevaa fosforikuormaa voidaan vähentää merkittävästi. Lain muuttaminen on tarpeen, sillä edellä mainitut toimenpiteet voivat käytännössä toteutua vain, jos kipsin tms. hankinta, kuljetus ja levitys organisoidaan keskitetysti, minkä tämä lakimuutos mahdollistaa. Suomen ympäristökeskuksella ei ole huomautettavaa ehdotuksiin koskien lakia vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä.

Asetusluonnos

Lakimuutokseen liittyvän asetuksen kuudennen pykälän toisessa kappaleessa todetaan seuraavasti: ”Tukea ei voida myöntää kipsikäsittelylle, joka tehdään happamalla sulfaattimaalla tai pohjavesialueella tai talousvesikaivon läheisyydessä sijaitsevalla taikka Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla maatalousmaalla.”

Tämän hetkisten – lähinnä SAVE-hankkeen laatimien – suositusten mukaan happamat sulfaattimaat ja pohjavesialueet on rajattava kipsikäsittelyn ulkopuolelle. Happamia sulfaattimaita on kuitenkin melko runsaasti rannikon muutoin kipsikäsittelylle soveltuvilla maatalousalueilla. Vuosisatojen viljely on

muuttanut näiden peltojen pintamaan luonnetta vähemmän sulfaattipitoiseksi. Lisäksi GTK:n arviot sulfaattimaista perustuvat lähinnä todennäköisyyksiin, jolloin on vaikea arvioida, onko peltolohko lopulta hapanta sulfaattimaata. Ulkomailla kipsiä on runsaasti käytetty happamilla mailla esiintyvien agronomisten ongelmien vähentämiseen. Tutkimustiedon kerääntyessä on mahdollista, että osa happamista sulfaattimaistamme osoittautuu kipsikelpoisiksi, ts. että kipsistä ei ole haittaa viljelylle tai luonnolle, mutta hyötyä fosforikuormituksen vähentäjänä. Tämän vuoksi käsittelyä ei tulisi lainsäädännöllä kategorisesti estää, vaan sallia siihen paikallinen harkinta.

Suomessa on ehdoton pohjavesien pilaamiskielto, jota tulee aina noudattaa. Osasta pohjavesialueista on olemassa havaintoja savipatjan paksuudesta, jolloin savipatjan ollessa riittävän paksu, kipsin kulkeutumista pohjavesiin ei pääse tapahtumaan. Alueilla, joista tietoa ei ole, se voidaan myös tuottaa erillisin mittauksin, mikäli tätä pidetään tarkoituksenmukaisena. Tämän vuoksi pohjavesialueiden automaattinen ja kategorinen rajaaminen kipsikäsittelyn ulkopuolelle ei myöskään ole perusteltua.

Lausunnon on valmistellut erikoistutkija Petri Ekholm Suomen ympäristökeskuksesta.

SYKE
Suomen ympäristökeskus SYKE | Finnish Environment Institute | Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI
FINLAND
+358 2952 51000
kirjaamo.syke@ymparisto.fi
www.syke.fi
Y-tunnus 0996189-5